

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeşului
APARE DUMINICA

Preţul abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
" " " " pe 1/2 de an 5 cor.
" " " " România şi străinătate pe an 14 fr.
" " " " " " " " pe 1/2 an 7 "

Preţul inserţiunilor:
Pentru publicaţiuni oficiale, concurse, edicte
etc. publicate de 3 ori, dacă conţin până la
150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte
8 cor., de aci în sus 10 coroane.

Manuscrisurile să adresează la redacţiunea
„FOAIA DIECEZANĂ“
iar banii de prenumeraţiune şi inserţiuni la
Administraţiunea Tipografiei şi Librăriei die-
cezane în Caransebeş. -- Telefon Nr. 30.

Nr. 10,393 Pres.

Ioan,

din îndurarea lui Dumnezeu arhiepiscop al
bisericii ortodoxe din Transilvania şi mitro-
plit al Românilor greco-orientali din Ungaria
şi Transilvania.

*Iubitului cler şi popor al eparhiei Caransebeşului, dar
şi îndurare dela Dumnezeu Tatăl şi Domnul nostru
Isus Cristos!*

„Şi lumea trece şi pofta ei, iar celce
face voea lui Dumnezeu petrece în veci“.

I. Ioan 2, 17.

Nefiind încă deplinit scaunul episcopesc al epar-
hiei Voastre: vin tot eu, a Vă adresa şi vouă iubiţilor,
următoarea cuvântare panegirică, la sărbătoarea de
astăzi, a pomenirii fericitului nostru mare Arhiepiscop
Andrieu Baron de Şaguna.

Când preabunul Dumnezeu, întru adâncă sa în-
ţelepciune, a făcut pre om de cea mai aleasă fiinţă,
dintre toate făpturile sale pământeşti, pre lângă alte
mari daruri, cu care l-a binecuvântat, a mai sădit în
sufletul lui şi un simţ nobil, frumos şi folositor, sim-
ţul de mulţămintă şi recunoştinţă către binefăcătorii
săi, simţ, menit a ajuta pre oameni în mersul lor
spre bine şi fericire, scopul sâmpren al omului. De
aceea toate popoarele mai înaintate cultivă acel simţ
cu mare îngrijire, deopotrivă cu năzuinţa lor spre
înaintare şi cultură.

Astfel vedem, iubiţilor, cu câtă dragoste folosesc
acele popoare toate ocaziunile binevenite, pentru a-şi
arăta mulţăminta şi recunoştinţa către binefăcătorii
lor; vedem cum cinstesc, venerază şi preamăresc ele
pre binefăcătorii lor, mai ales după moarte; cum ser-
bează pomenirea lor prin rugăciuni, prin imnuri şi
cântări de laude; cum le ridică monumente de tot
felul; cum înfinţează fonduri şi fundaţiuni, şi alte
asemenea fapte nepăritoare în recunoştinţă şi întru
pomenirea lor.

Voind şi noi a urma acelor popoară culte şi
mai înaintate, ne-am întrunit astăzi aici, în casa
Domnului, în număr mai mare ca altădată, şi am
serbat parastasul acum săvârşit pentru fericita odihnă
a sufletului, şi întru pomenirea unui mare binefăcător
al bisericii şi al neamului nostru, a unui bărbat în-
ţelept şi luminat, ca şi carele abia la câte un secol
(veac) se naşte altul; a unui bărbat pre carele pro-
videnţa divină ni-l trimise de arhipăstor şi conducător
al bisericii şi neamului nostru, chiar în preajma me-
morabilului an 1848, când aveam mai mare lipsă de
el, ca să ne scoată din întunerecul timpurilor vitrege
la lumina cunoştinţii şi să ne arate calea spre înain-
tare la bine şi fericire, alături cu celelalte popoare
conlocuitoare; iar acel mare binefăcător a fost fericit-
ul nostru părinte arhiepiscop şi mitropolit **Andrieu
baron de Şaguna**, născut la anul 1808 şi răposat
în Domnul la anul 1873.

Cine a fost, şi ce a lucrat acel mare arhiepiscop
pentru noi, va spune numai istoria, chemată a înscrie
cu litere neşterse toate faptele oamenilor mari şi așa
și faptele și binefacerile lui; iar eu, din scurtimea
timpului, voi aminti acum, aici, numai foarte pe scurt,
că deși sânt aproape 40 de ani, de când acest mare
arhiepiscop a încetat din viață, totuși el, prin faptele,
binefacerile și jertfele sale, trăește și acum, și va
trăi vecinic, în sufletul nostru și al urmașilor noștri,
ca și cel mai bun părinte în sufletul fiilor săi. Pen-
trucă el, cu ajutorul fruntașilor noștri de pe atunci,
ne-a emancipat biserica de sub ierarhia străină, sub
care se afla, până la venirea lui în fruntea ei. El a
fost carele, cu ajutorul aceluiași fruntași, prin marea
sa înțelepciune și prin încrederea de care se bucura
la cele mai înalte locuri, ne-a desgropat și ne-a rein-
trunit iarăși pre toți sub scutul ei de maică, într-o
biserica națională autonomă, înzestrată cu organiza-
țiunea și constituțiunea de care ne bucurăm. El a
regenerat învățământul în școlile noastre, după
cerințele timpului. El a înființat tipografia arhidiecezană

pentru tipărirea cărților bisericești și de școale, și a mai multor lucrări și opuri folositoare, neapărat trebuincioase la înaintarea noastră. El a înființat și seminarul arhidiecezan, pentru ridicarea culturii preoțimii și a învățătorimii noastre, chemate a transpune acea cultură și la poporul nostru și la fiii lui. Tot dânsul, cu ajutorul clerului și al poporului nostru, a mai înființat și cea mai mare parte din fondurile și fundațiunile de care se bucură arhidieceza și mitropolia noastră, neapărat trebuincioase la susținerea organismului nostru bisericesc; la înmulțirea episcopiiilor, la ajutorarea bisericilor și școalelor sărace, precum și la ajutorarea tinerilor săraci, la învățatură, pentru a deveni fruntași vrednici ai bisericei și ai neamului nostru. Iar câtă vreme a stat în fruntea comitetului nostru național, de pe acele vremuri, tot dânsul a condus, cu mare înțelepciune, și cauza noastră națională.

Dacă vom cerceta, iubiților, ce a putut îndemna pre acel fericit mare arhiepiscop la acestea și alte asemenea fapte mărețe, la asemenea binefaceri și jertfe, în folosul nostru, vom afla că numai acea mare virtute care este și fundamentul religiunii creștine, adică dragostea creștinească, sădită în sufletul lui, prin buna creștere din cea mai fragedă vârstă, în casa părintească. Numai acea dragoste sau iubire de Dumnezeu și de oameni l-a îndemnat, încă în tinerețe, să desconsidere alte direcții mai atrăgătoare, la care, după învățatura și educațiunea sa putea aspira, și să se dedice chemării preoțimii, pre atunci tare umilite, puțin considerate și prea modest dotate. Numai acea dragoste l-a putut îndemna să intre în serviciul unei biserici pre atunci aservite și umilite, și în serviciul unui popor iobăgit și desconsiderat, cum era și poporul nostru, pentruca să conlucre și dânsul la eliberarea și la ridicarea lui la starea celorlalte popoare din iubita noastră patrie. Și iată, iubiților, cum preabunul Dumnezeu i-a răsplătit acea mare dragoste în această viață cu înaintarea lui la cea mai înaltă demnitate bisericească, iar în cealaltă viață, cum credem, cu fericirea cea vecinică. Și iată cum îi răsplătim și noi acea dragoste cu venerațiune și recunoștință vecinică.

Pentru acea mare dragoste a fericitului nostru părinte mitropolit Șaguna, carele a dăruit biserica și poporul nostru cu atâtea binefaceri, congresul nostru național bisericesc din 1906, având în vedere, că tocmai s'a împlinit o sută de ani dela nașterea lui, a dispus ca și la această ocaziune să ne manifestăm vecinica noastră recunoștință către dânsul, și prin parastasul acum săvârșit, și prin parastasele ce să serbează astăzi în toate bisericile mitropoliei noastre; apoi prin serbări școlare și prin perigrinarea la mormântul lui, unde să va desvâli și bustul chipului său.

Dar precum atunci, când biserica serbează pomenirea altor persoane cuvioase și alese, cari prin dragostea, prin înțelepciunea, prin virtuțile și meritele lor, sau prin curățenia și prin suferințele lor pentru omenime, deveniră numărate între sfinți, nu face

aceasta numai pentru pomenirea și cinstirea lor, nici numai pentru a soli și prin ele binele și fericirea noastră la prea bunul Dumnezeu, ci și pentru a lua din faptele și virtuțile lor și niște învățături mari și folositoare: tot asemenea și când congresul nostru a dispus aceste serbări și pomeniri ale marelui nostru arhiepiscop Șaguna, n'a făcut aceasta numai pentruca să-i arătăm mulțămnia și recunoștința ce-i datorim; ci și pentru a lua și noi niște învățături mari și folositoare, din viața și din *faptele lui mărețe*. Și totodată să înțelegem, că serbând noi pomenirea marelui arhiepiscop Șaguna serbăm mai ales multele lui fapte bune.

A voit congresul nostru național bisericesc să învățăm, iubiților, că dragostea creștinească sau iubirea de Dumnezeu și de aproapele este cel mai puternic indemn la fapte bune, căci ea a produs și produce toate faptele bune și tot ce este măreț și folositor în lume. Să învățăm că faptele cele bune fiind și produsul sufletului, sânt nemuritoare ca și sufletul, și că Dumnezeu le răsplătește în această lume cu bine, și în cealaltă lume cu fericire vecinică, iar oamenii cu recunoștință vecinică.

A voit congresul să ne convingem, iubiților, de adevărul cuvintelor sfintei Scripturi: „*că și lumea trece și pofla ei, iar celce face voea lui Dumnezeu petrece în veci*” și să învățăm că toate ale lumii trec ca visul din somnul cel de noapte, trec tinerețe, trec bătrânețe, trece toată vârsta; trec direcțiile și rangurile oricât de înalte, trec averile și bogățiile oricât de mari și numai singure faptele cele bune, produs al sufletului și al dragostei creștinești, nu trec nicicând, ci rămân vecinic, preste zeci, sute și mii de ani, să povestească posterității, vrednicia celorce le-a făcut și să combată cu putere neînvinsă pre cei ce ar voi a le întuneca. Numai faptele cele bune au menirea de a scoate la lumină vrednicia bărbaților mari, ca și arhiepiscopul Șaguna, și de-a condanna pre adversarii, cari în viață sau după moarte, i-ar fi vorbit ori i-ar verbi de rău.

Să învățăm iubiților, că faptele cele bune, nu sânt în folosul celorce le fac, ci în folosul aceluia, pentru cari se fac. De aceea cei împărțșiți de asemenea fapte bune așteaptă cu dor ocaziunile binevenite, pentru a-și arăta recunoștința către binefăcătorii lor.

Să învățăm, iubiților, că chiar și manifestarea recunoștinței este tot numai în folosul celor recunoscători, pentruca cu cât un individ și așa și un popor va fi mai recunoscător, cu atât mai mult să vor spori și binefăcătorii lui, apoi cu cât va avea cineva mai mulți binefăcători, cu atâtea mai ușor și mai sigur se va apropia de bine și fericire. Și din contră, cu cât un individ sau popor va fi mai nemulțămător și nerecunoscător către binefăcătorii săi, cu atât mai mult i-să vor imputina acei binefăcători, și cu atât mai mult să va îngreuna soarta aceluia individ sau popor. De aceea fericite de poporul recunoscător, căci aceluia

i-să vor spori binefăcătorii și sprijinitorii, în mersul lui spre bine și fericire. Și amar și durere de poporul cel nerecunoscător, căci acelaia tot mai mult i-să îngreunează calea spre bine și fericire.

Din acestea învederează, iubiților, că dacă dorim a ajunge și noi bine și ferice, și cine n'ar dori aceasta? să ne silim și noi a face fapte bune, după putință, care să răsplătesc în această lume cu bine, iar în cealaltă lume cu fericire vecinică. Să ne silim iubiților a face asemenea fapte netrecătoare, și pentruca nici pomenirea noastră să nu să stingă deodată cu trecerea noastră din viață, ci să rămânem și după moarte, în amintire evlavioasă la următorii noștri. Iar ceice n'am fi în stare a face asemenea fapte bune, să ne silim a „cultiva“ tot mai mult, în sufletul nostru, simțul de mulțămintă și recunoștință către binefăcătorii noștri, ca să ni să sporească și nouă acei binefăcători, cum să sporesc la popoarele mai înaintate, pentruca ajutați și de binefăcătorii lor, să putem înainta, tot mai mult, spre bine și fericire.

Cele mai folositoare fapte bune sânt celece să fac bisericii, precum ni-a arătat aceasta și fericitul marele arhiepiscop Șaguna, carele numai prin biserică a putut produce multele binefăcări, pre care le-a și închinat tot bisericii. Când dânsul a închinat bisericii toate binefăcătorii sale, a avut în vedere, că tot ceea ce să face bisericii, să face întregului nostru neam și popor carele trăește în biserică și prin biserică. A avut în vedere acel fericit arhiepiscop, că biserica este cea maică bună a noastră tuturor, care prin sfintele taine și rugăciuni revarsă neprețuitele sale daruri asupra noastră, că, prelângă amintitele mari daruri, ea ne mai este și acel sicriu sfânt care ni-a păstrat și ne păstrează cele mai scumpe moșteniri părintești, legea, limba și datinile strămoșești, prin care ne întrunește pre toți la sânul ei. A avut în vedere că ea a ocrotit pe fericiiții noștri părinți de feluritele primejdii, ce i-au împresurat dealungul veacurilor, precum ne ocrotește și pre noi. Iar acum ca și în trecut tot ea ne mângăie în durerile noastre, pre care nu le poate alina iscusința omenească, căci numai ea poate alina durerea văduvei care deplânge moartea soțului ei, și a soțului carele deplânge moartea soției sale. Numai ea poate alina durerea părinților cari deplâng moartea fiilor lor, și a fiilor și orfanilor cari deplâng moartea părinților lor și alte asemenea.

Deasemenea a avut în vedere fericitul mare arhiepiscop Șaguna, că biserica noastră strămoșască, prelângă sublima ei misiune religioasă, mai are și o măreață misiune culturală și filantropică, misiunea sau chemarea de a învăța și ea însaș pre fiii săi, precum și de a înființa și susține școale de tot felul, pentru luminarea tinerimei și prin ea pentru luminarea întregului nostru popor; apoi mai are chemarea și de a ajuta pre cei săraci și neputincioși, pre văduve și orfani și alte asemenea binefăcări. Dacă însă până acuma nu și-a putut împlini și aceste mărețe chemări, în măsură mai mare, vina nu este a ei, ci a

noastră, că pân' acuma n-am ajutat-o cum ar fi trebuit. De aceea până când nu vom ajuta-o și noi mai mult, și nu vom aduce și noi jertfe mai mari, ca și popoarele mai înaintate, nici ea nu-și va putea împlini deajuns mărețata ei chemare. Și durere, că pân' atunce nici noi nu vom ajunge binele și fericirea ajunsă de alte popoară.

Astfel stând lucrul, noi am păcătui foarte în contra noastră înșine, dacă nu ne-am alipi, ca și fericiiții noștri părinți, tot mai mult și cu toată tăria de biserica noastră națională, și dacă n'am sprijini-o și ajuta din toate puterile noastre; căci atunci, noi înșine ne-am slăbi cel mai puternic lănc al mântuirii noastre.

De aceea eu și la această ocaziune, vin a mă adresa mai întâi, către voi părinților, și mai ales către voi mamelor, care ați născut în dureri și ați crescut în năcazuri pre fii voștri iubiți, în bună nădejde de a-i noroci și ferici, stătuindu-vă părintește, să dați cea mai bună creștere religioasă fiilor voștri din cea mai fragedă vârstă, sădind în sufletul lor simțul dragostei creștinești și al recunoștinții către binefăcătorii lor, spunându-le neîncetat să țină și ei cu toată tăria la biserica străbună și să o ajute după putință, ca să poată lucra și ea tot mai mult la binele și fericirea lor.

Prelângă părinți mă adresez și către voi bătrânilor fruntași ai poporului, încărungați în pățanii și experiențe, să spuneți și voi tineretului vostru, la toate ocaziunile binevenite, că pentru neprețuitele daruri, foloase și binefăcări, ce revarsă sfânta biserică asupra noastră, nu numai simțul de recunoștință, dar și cel mai mare interes al nostru ne îndatorează foarte a ține totdeauna și cu toată tăria la ea, ajutând-o și sprijinind-o după putință, pentru a-și putea împlini mărețata ei chemare în măsură tot mai mare.

Dar fiindcă la toate acestea pre lângă silințele noastre mai este neapărat delipsă și darul și ajutorul cel puternic al Tatălui ceresc, dela carele pogoară toată darea cea bună, eu, și la această ocaziune, rog ferbinte pre acel Părinte ceresc, să inspire în noi, în măsură tot mai mare, iubirea de sfânta lui biserică, și să ne îndemne tot la mai multe jertfe pentru înțărirea ei, fiind ea izvorul binelui și al fericirii noastre. Rog ferbinte pre acelaș Părinte ceresc, să ne trimită, cât mai adeseori bărbați luminați ca fericitul arhiepiscop Șaguna, cari să ne învețe ce și cum să lucrăm, ca să ajungem și noi la acea vază, bunăstare și fericire, la care au ajuns și ceilalți compatrioți ai noștri, pentruca așa toți împreună și în bună înțelegere să lucrăm la opul cel mare al păcii, al dragostei și al înaintării spre un viitor tot mai bun și mai ferice, pentru noi și iubita noastră patrie comună. Amin!

După care împărtășindu-Vă binecuvântarea arhiepiscopască am rămas.

Sibiu, la 4 Octombrie 1909.

Al vostru de tot binele voitor

Ioan Mețianu m. p.

arhiepiscop și mitropolit.

Serbările din Sibiu

Concertul.

Reuniunea de muzică din Sibiu a dat Marți în 29 Sept. v. la orele 8 seara un concert în sala dela „Geseilschaftshaus“. De astădată avurăm fericirea a aprecia pentru primădată talentul și cunoștințele muzicale ale noului dirigent, dl Liviu Tempea. Stabilit numai de 3—4 săptămâni a dovedit numărului inteligențe adunate în Sibiu, că are cunoștințe muzicale temeinice și un spirit pătrunzător de conducere. Dl L. Tempea, — lugojanul nostru — priu concertul de eri și-a câștigat simpatia cercurilor conducătoare din Sibiu. Rămâne acum ca noul dirigent să-și valideze cunoștințele sale în mod tot mai întenziv.

Punctul prim din program l'a format două cântece à capella pentru cor mixt de H. Huber: „Vino'n codru“ de M. Eminescu și „Îușiră-te Margărit“ de V. Alexandri. În cântecul din urmă a plăcut mult quartetul executat cu multă fineță de doamna V. Triteanu (sopran), domnișoarele Rea și Armida Popescu (alt), de C. Popa (tenor) și Dr. I. Stroia (bas).

A urmat apoi un duet din opera: „Der fliegende Holländer“, executat de dna V. Tritean și fratele dânsi, dl O. Mureșan. Acompaniamentul la pian l'a avut dl L. Tempea, care a și tradus textul duetului. Executarea în ambele părți a fost perfectă.

În cântecele: „Rugăciune“ și „La arme!“ de Eminescu dl L. Tempea și-a arătat destoinicia ca compozitor. În special piesa „La arme“ cuprinde o doză considerabilă de vioiciune și forță. Ea a fost bizată, iar compozitorul Tempea viu feliicitat.

În piesele: „Soirées de Vienne“ de Schubert și „Variațiuni românești“ de I. Scarlatescu dl L. Tempea și-a arătat arta întru mânărea clapelor la pian.

Ultimul punct l'au format două cântece pentru cor mixt à capella: „Copilă tinerică“ de G. Dima și „Cireșele“ de D. Popovici Beyreuth. Muzică amândorora a fost clasică. Compozitorii români se pot mândri cu produsele lor, iar dirigentul reuniunii poate fi pe deplin satisfăcut. Publicul numărös s'a depărtat emnamente multămit dela acest concert.

Sedința II.

Mercuri în 30 Sept. la orele 10 a. m. s'a deschis sedința a doua. Vicepreședintele A. Bârsan dispune cetirea deșelor sosite. S'au trimis telegrame din Deș, Blaj, Baia-Mare, Simleul-Silvaniei, Nasăud, Caransebeș, Săn-Miclăușul Giurgiului, Cluj etc. Mai interesantă a fost scrisoarea învățatului folclorist Dr. Urban Jarnic din Praga. Cuprinsul însufletitor al telegramelor ă primit cu urale frenetice.

Membrul Virgil Cioban, preot militar în Viena, face propunerea, ca comitetul să aștearnă la Ministrul de războiu o rugare, să se permită preoților militari de ambe confesiunile a ține iarna cursuri de scriere și cetit cu soldații regimentelor. Celor mai harnicii dintre feciori Comitetul să le distribue și mici premii în bani. Bani să se trimită la Comanda regimentelor. Propunerea să predă Comitetului spre studiere și referadă la proxima adunare generală.

Urmează raportul comisiei esmise pentru revidarea socoților și a bugetului. Referentul V. Osvadă propune, iar adunarea dă Comitetului absolutoriul pentru gestiunea anului trecut.

Obiectul cel mai interesant a fost raportul comisiei esmise pentru cenzurarea raportului general. Referentul acesteia, dl Dr. Branște, face un espozeu mai detaiat asupra materialului vast și în firul refe-

radei sale ne espune unele concluziuni. Sântem — zice dsa — tot încă în procesul de refacere. Țintele, problemele și mijloacele în urma vremilor nu ne sânt încă pe deplin cristalizate. Ținta înaintașilor noștri ăra a crea literaturii române o vatră. Ținta noastră este a intermedia poporului, ceace avem. Să ferim poporul de cugetare și influință străină și să contrabalansăm stricaciunile. Să facem, ca poporul să fie accesibil p-ntru tendințele noastre culturale.

Cu privire la bibliotecii să facem o diferențiere între trebuințele culturale ale poporului și ale intelligenței. Să nu avem tendințe separatistice, ci să lucrăm în ambe direcțiunile. Publicațiunile noastre să fie ținute în limbajul și nivelul cultural a poporului. Cu privire la sistemizarea unui post de agronom să grijim de o corectă echilibrare a voinței cu puterea. Cu chestia despărțămintelor nu stăm tocmai bine. Chestiunea de a să retribuim secretarii despărțămintelor să predă Comitetului spre studiere. Ținerea în evidență a membrilor fundatori răposați să lasă în bună apreciere a Comitetului. În special să se espriime doiliul pentru decedarea unor membri. Să recomandă continuarea conferințelor publice. Să se dezvolte între marginile împrejurărilor o activitate tot mai întenzivă. Să ia act cu plăcere de lucrarea dlor S. Moldovan și Nic. Togan „Toponomia comunelor din Ungaria“.

Aranjarea Muzeului să ia la cunoștință. Tot așa și donațiunea de 25 mii făcută de decedatul capitan Teodor Sandu.

Urmând la ordinea zilei raportul comisiei esmise pentru înscrierea de membri noi, referentul Dr. Crăciunescu raportează, că preste tot s'a încasat suma de 2890 coroane. S'au făcut membri fundatori dnii Mih. Marcuș și Petru Ionaș; membrii pe viață dnii P. Obădean, Ionel Comșa, Pavel Boldea, Dr. I. Stroia, L. Tritean, A. Nyilvan, Dr. Margita cu doamna și A. Bartalăș.

Pentru anul viitor se decide, ca Adunarea să se țină în opidul Deș, iar în anul 1911, când Asociațiunea va implini 50 de ani de existență să se țină în Blaj.

Vicepreședintele într'un discurs frumos incheie adunarea. Advocatul G. Tripon multămește în numele Adunării prezidentului și Comitetului pentru jertfele aduse.

După amezii la orele 4 s'a ținut interesanta conferință a dlui Dr. Branște despre „Spicuri din sistemul filozofic al lui Dr. A. Mocsanyi“. Conferința a fost ascultată cu mult interes, iar conferențiarul aplaudat.

Cele 2 premii „Andrei Murășanu“ de câte 300 cor. s'au dat dlui Dr. D. Stoica și N. Lazar pentru „Schița monografică a Selagiului“ și dlui Al. Ciura pentru schițele intitulate „Icoane“.

Cu aceste serbările mărețe ale Asociațiunei s'au terminat.

George Joandrea

Vorbirea de deschidere

ținută de vice-prezidentul A. Bârseanu la adunarea generală a Asociației, în Sibiu, în 12 Octomvrie n. 1909.

Excelență, Inalt Prea sfințite Părinte!

Doamnelor și Domnilor!

Sânt abia 4 ani, de când Asociația noastră s'a întrunit mai pe urmă în acest oraș, cu prilejul deschiderii sărbătorești a clădirei, în care ne aflăm în aceste clipite. De atunci adunările generale ale inso-

țirii noastre culturale s'au ținut în 3 puncte extreme ale regiunilor locuite de Români în această patrie: în Brașov, în Bistrița și în Șimleul-Silvaniei.

Dacă însă de astădată, în urma mai multor împrejurări, a trebuit să părăsim punctele marginașe și să ne întrunim de nou în obârșia Asociației noastre avem cel puțin mulțămirea, că putem fi din nou în locul acela, de unde a pornit acest izvor dătător de viață, menit a reîmprospăta sufletește întreg neamul nostru din această patrie, ne putem înfățișa mai cu înlesnire înaintea ochilor noștri sufletești figurile acelor bărbați vrednici, cari l'au scos la iveală și i-au dat curs prin veacuri și generații, le putem judeca mai bine intențiile, le putem prețui după cuvânta meritele, și însuflețindu-ne de exemplul lor, vom căuta să urmăm și noi pe calea deschisă de dânșii. Îndeosebi avem privilegiul a ne aduce aminte de bărbatul acela epocal, căruia o parte mare din poporul nostru are a-i mulțami așa de mult, care a stat la leagănul Asociației noastre, ocrotind-o cu brațul său părintesc și arătându-i calea, ce avea să o urmeze în viitor, și dela nașterea căruia s'a împlinit nu de mult o sută de ani.

Era înainte de aceasta cu aproape o jumătate de veac. Poporul nostru, trezit din „somnul cel de moarte“ prin zguduirea produsă de curentul electric al anilor vijelioși 1848/9, căuta să-și asigure și el în această patrie o poziție vrednică de numărul și de destoinicia lui. Convins, că numai prin luminarea minții își poate croi un viitor mai fericit, el aduse pe altarul științei și al culturii jertfe neașteptat de mari pentru un popor abia scăpat de iobăgie, și pe timpul absolutizmului de 10 ani, ce urmă după suprimarea Revoluțiunii, el ridică în toate părțile țării institute de învățământ mai mari și mai mici, care începură a lumina întocmai ca seara stelele pe cer. Teascurile, oprite atâta vreme pentru Români, începură a să pună în mișcare și ici-colea începu a să ivi câte o cărtică, câte un calendar sau câte o gazetă românească. Intreagă viața socială, economică și culturală a poporului nostru să putea asemăna cu un părau, care simțind razele căldute ale soarelui de primăvară, își desbracă cojocul său de ghiță și pornește năvalnic, vesel și plin de încredere, la vale.

În acele clipite de redeșteptare națională o seamă de bărbați, cei mai mulți oameni tineri, voind a grăbi și mai mult zborul de înaintare al poporului lor și a întruni spre același scop nizuințele neamului întreg, care lucraseră până acum izolate, să gândiră la înființarea unei însoțiri obștești românești, care să aibă ca scop sprijinirea tinerei literaturi naționale și răspândirea culturii în straturile cele mai mari ale poporului, și la care să poată lua parte oricare Român cu tragere de inimă pentru înaintarea neamului său, fără deosebire de stare socială și de confesiune.

Era o idee nouă aceasta, o idee, care multora li-se va fi părut în timpul acela îndrăzneată și grea de îndeplinit, mai cu seamă știindu-să că împrejurările vitrige ale trecutului îi împărțise pe Români în două tabere, care rar avuseră prilej a să regăsi una pe alta, ca bunăoară în mărețele zile din primăvara anului 1848. Era însă la tot cazul o idee fericită, o idee mântuitoare, care trebuie să ne fie program pentru toate timpurile, o idee, care în adevăr merită să fie adusă la îndeplinire.

Dar pentruca această idee să să poată întrupa, era lipsă de o minte conducătoare, de un bărbat cu vază, care să ia în mâinile sale conducerea întreprinderii plănuite și care să mijlocească recunoașterea ei din partea autorităților politice mai înalte, ceea ce nu

era ușor de obținut în timpurile acelea de guvernare aspră, când libertățile publice erau suspendate și când orișice mișcare socială sau politică era urmărită cu ochi de Argus.

Privirile tuturor să îndreptară de sine în acele clipite spre marele Arhieru Andreiu Șaguna, care dăduse dovezi așa de strălucite de bărbăție și de pricepere în vâlmășagul anilor 1848/9, care lucrase cu aceeași energie în cursul Domniei absolutistice pentru înaintarea poporului său și care se bucura de o trecere deosebită în cercurile cele mai înalte politice, cunoscut fiind ca unul din sfetnicii cei mai de încredere ai Coroanei.

Și Șaguna, înțelegând însemnătatea ideii, ce bătea la poarta vieții, nu stătea un minut pe gânduri, ci îndată se puse în serviciul ei, cu toată bărbăția și cu toată seriozitatea, ce-l caracterizau. El puse numele său alături de al nemuritorului Arhiepiscop și Mitropolit Alexandru Sterca Șoluțiu în fruntea petiției din 10 Mai 1860, adresată Locotenenței transilvane și subscrisă de 171 bărbați de ambele confesiuni, preoți și mireni, prin care să cerea voie pentru ținerea unei adunări consultative în vederea întemeierii societății plănuite și în care se accentuia încă la început adevărul: „Nu suferi nici o îndoială, că fundamentul întâi al înfloririi fiecărui stat este cultivarea morală și luminarea poporului, și bunăstarea lui prin astea condiționată“; la invitarea lui, trei fruntași ai neamului: nemuritorii Gheorghe Bariț și Timoteiu Cipariu, precum și venerabilul domn Ioan Pușcariu, octogenarul de astăzi, de care ne bucurăm că-l vedem încă în viață, au lucrat trei proiecte de statute, din care Șaguna însuș a combinat unul, pe care l-a înaintat prin Guvernul provincial transilvan Cancelariei aulice spre orientare pentru concedarea adunării de constituire; sub conducerea lui se țină în zilele de 9—11 Martie v. 1861 această adunare, numită „conferință“, în care să dezbătură și să votară normele fundamentale ale însoțirii noastre, care rămaseră în vigoare până în anul 1897, și dupăce aceste norme primară aprobarea Prea Înaltă, tot sub conducerea lui să țină aici în Sibiu, în zilele de 23—26 Octomvrie v. 1861, prima Adunare generală a noii însoțiri culturale, în care se înscriseră cei dintâi membri ai ei, să făcu în consonanță cu Statutele, constituirea ei pe trei ani de zile, alegându-să ca primul preș-dinte al ei însuș Șaguna, iară ca vicepreș-dinte eruditul canonic Timoteiu Cipariu, să numără câțiva bărbați meritați, români și strălni, ca membri onorari, iară zelosul Gheorghe Bariț, ales cu unanimitate ca prim-secretar, prezentă o serie de propuneri pentru activitatea literară viitoare a Societății acum inaugurate.

Așa să începură sub conducerea marelui și în veci neuitatului Arhieru, lucrările Asociației noastre, la început în cadre de tot modeste, din cauza lipsei de mijloace materiale, iară mai târziu cu o intențitate din ce în ce mai mare.

În vara anului 1862 Șaguna conduse memorabila Adunare din Brașov, împreună cu o expoziție de manufacturi, prima expoziție românească în țara noastră și, poate și dincolo de munți, iară în vara anului 1866, chemat din nou la țărma tinerei Asociații, condusă adunarea din Alba-Iulia, unde întocmai ca la Brașov, ambii Arhipăstori ai bisericilor române din patrie se aflau unul lângă altul, în mijlocul credincioșilor lor, doritori de înaintare.

Astfel nemuritorul Arhieru, dela nașterea căruia s'a împlinit înainte cu câteva luni 100 de ani, a condus primii pași ai însoțirii noastre culturale, dându-i

duh din sufletul său înalt și plin de înțelepciune, încălzind-o cu căldura inimii sale doritoare de bine și ocrotind-o de toate piedecile și primejdiiile, ce i-s'ar fi putut ivi în cale.

El, care în anii 1860—1865 a desfășurat o activitate atât de mare politică, care tocmai în timpul acesta lucra fără preget pentru regenerarea bisericii sale și pentru emanciparea ei de sub jugul străin, totuși afla vreme și pentru ședințele Comitetului central al Asociației, cari să țineau într-o modestă sală a seminarului și nu pregeta a da toată băgarea de seamă și unor lucrări, care altora, poate, li s'ar fi părut de puțină însemnătate, ca de pildă conferirea stipendiilor pentru tinerii de școlile mai înalte, ajutorării meseriașilor, sau fixării vre-unui modest premiu pentru vre-o publicație de interes obștesc.

Dar oamenii mari să cunosc de obicei tocmai după seriozitatea, cu care tractează, chiar și lucrurile mici.

Ce privește chipul, cum înțelegea Șaguna menirea Asociației, entuziasmul său pentru dânsa, încrederea ce o avea în viitorul ei, dar totodată și așteptările, ce le avea dela ea, toate acestea le vom cunoaște mai bine, dacă vom receti cu băgare de seamă vorbirile ținute de dânsul cu prilejul diferitelor adunări, pe care le-a condus.

Astfel la deschiderea conferinței prealabile pentru întocmirea Statutelor, din Martie 1861, pornind dela adevărul, că omul, dacă voiește să se simtă fericit, trebuie să cultiveze puterile sale trupesti și intelectuale, vorbește astfel: „Este așadară lucru prea firesc, că noi știind chemarea noastră ca oameni sociali și cunoscând trebuințele noastre, precum și auzind și înțelegând glasul cel puternic al veacului civilizat, în care trăim, nu putem negliga acea datorie, cu carea sântem deobligați către noi înșine și către toți aceia, cari ne stau mai deaproape, adevă cătră conaționali noștri. Noi... *simțim în noi o puțință de a ne perfecționa* *pre noi și pre ai noștri prin mijloacele libertății naționale*, și spre a ajunge aceea, ne-am hotărât a ne consolida într-o asociațiune bine organizată, care și face sieși de problemă promovarea literaturii și culturii poporului nostru român, precum și înaintarea industriei și a agriculturii în sânul nației noastre“.

Convingerea lui despre valoarea culturii și despre trănicia monumentelor spirituale o exprimă în aceeași vorbire în următoarele cuvinte caracteristice: „Totuși eu într-acolo mi dau părerea mea, că momentele materiale ale unui period cult sã pot nimici prin mâni barbare și o nație liberă sã poate lipsi de libertate prin niște legi draconice; *însă monumentele spirituale și moravurile cele morale, precum și valoarea lor, rămân pentru toți timpii nerăsturnavere, căci acestea sânt mai pre sus de orice putere silnică și fizică: de ele nu se poate atinge mâna barbarului; furul nu le poate fura; moliile nu le pot mânca*“.

(Urmează)

Congresul național bisericesc

— Ședința de deschidere —

Joi, la 1/14 Octomvrie s'a făcut deschiderea Congresului național-bisericesc al bisericii gr. ort. române din Transilvania și Ungaria. S'a oficiat întâi serviciu divin în catedrală. — sfânta liturgie cu chemarea Duhului sfânt, — prin însuș înaltpreasfințitul domn Arhiepiscop

și Mitropolit *Ioan Meșianu*, azistat de Preacuvioșii Lor, Arhimandriții Dr. *Ilarion Pușcariu*, Filaret *Musta*, Augustin *Hamsea* și *Vasilie Mangra*, cu Protosincelii Dr. *Eus. R. Roșca* și Dr. *Miron E. Cristea* și de diaconii *Demetriu Câmpean* și Dr. *Vas. Stan*. Înaltpreasfinția Sa a fost dus cu *litiă* la catedrală și tot cu *litiă* a fost petrecut îndărăt la reședință. În biserică a cântat corul mixt, condus de dl profesor seminarial *T. Popovici*.

După terminarea serviciului divin, la orele 11 și jumătate, deputații congresuali se întrunesc de nou în catedrală, unde invitat fiind se prezintă și înaltpreasfințitul domn Arhiepiscop și Mitropolit *Ioan Meșianu*, însoțit de Preasfințitul domn episcop al Aradului *Ioan I. Papp* și luând loc la masa presidială, rostește cu glas înalt și pătrunzător vorbirea de deschidere. După terminarea discursului I. P. S. Să e viu aclamat din partea deputaților congresuali și din partea celuilalt public azistent în biserică.

Înaltul prezidiu numește acum notari interimali pe următorii: din Arhidieceză protopresbiterul *Mateiu Voilean* și mireni *Dr. G. Proca* și *L. Tritănu*, din dieceza Aradului protopresb. *Georgia* și mireni *Dr. Ioan Popp* și *Dr. G. Popa*, iar din dieceza Caransebeșului preotul *Popa* și mireni *Dr. V. Olariu* și *G. Breban*.

Urmează prezentarea credinționalelor. La apelul nominal răspund 71 deputați congresuali, cari își prezentează în persoană credinționalele. Prin alții își înaintează credinționalele 5 deputați, iar prin postă și le-au trimis 7. La oaltă sunt deci prezentate 83 mandate de deputați congresuali.

Înaltul prezidiu constată, că congresul e capabil să și înceapă lucrările, deci propune și congresul primește, ca congresul să să împartă în trei secțiuni, în înțelesul statutului organic, pentru a face verificarea deputaților congresuali. În urmare, deputații din arhidieceza transilvană primesc actele și au să facă verificarea alegerilor din dieceza Aradului, cei din dieceza Aradului a deputaților din dieceza Caransebeșului și cei din dieceza Caransebeșului a deputaților aleși pe teritoriul arhidiecezei.

Ședința proximă să anunță pe Vineri, la orele 10 și să va ținea în sala festivă a casei naționale, iar ședința de deschidere să încheie la orele 12 din zi.

După ședința deputații congresuali și-au făcut onorurile la I. P. S. Sa Arseiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu*, primiți fiind cu obicinuita afabilitate.

(Urmează)

Centenarul lui Șaguna

Din incidentul sărbărilor de o sută de ani dela nașterea de toți veneratului și stimatului mare arhieru **Andrei baron de Șaguna** s'a emis din partea Venerabilului Conzistoriu diecezan un circular, în înțelesul căruia în 4/17 avea să să celebreze serviciu dumnezeesc cu parastas solemn și festivitate școlară.

Aici în centru s'a dus la îndeplinire ordinațiunea forurilor diecezane mai înalte cât să poate de frumos și bine.

La orele 9¹/₂ s'a celebrat s. liturgie de protosinghelul *Dr. I. Olariu*, azistat de preoții *Spiridon Șandru* și *Ioan Stoian*, după care a urmat parastasul solemn, la care au slujit împreună și profesori de

tipic și cântare bisericească *Gheorghe Petrescu* și preotul local *Gheorghe Buru*. Răspunsurile s'au dat din partea tinerimii dela institutul diecezan supt conducerea profesorului *Gheorghe Petrescu* — la liturgie, iar la parastas supt conducerea prof. *Antonie Sequens*, precis și cu multă indeletnicire.

La 5 ore d. a. tinerimea dela amândouă institutele diecezane a ținut ședință festivă. Programul acestei ședințe a fost:

1. A. Sequens: „*Bine ești cuvântat*“, executat de elevii Institutului teol.-pedagogic.

2. Disertațiune despre Arhiepiscopul și Mitrop. *Andrei Baron de Șaguna*, ținută de dl profesor Dr. G. Dragomir.

3. „*Ești singură*“, poezie de O. Goga; „*Cătră cei chemați*“, poezie de Ioan Borgia; declamate de Coriolan Buracu, teol. c. II.

4. Cunțan: „*La mormântul marelui Andrei*“, executat de corul elevilor Inst. teol.-ped.

5. G. Coșbuc: „*Prutul*“, poezie declamată de Azarie Circo, ped. c. IV.

6. A. Sequens: „*Latina gintă*“, executată de corul elevilor dela Institutul teol.-ped.

Public foarte numărös a luat parte la această ședință împreună cu corpul profesoral dela institutele diecezane. Disertațiunea prof. *Dr. Gheorghe Dragomir* a fost la înălțime atât ca cuprins cât și ca predare. Așijderea bine executate și mult aplaudate au fost celelalte puncte din programa sărbării așa că toți am plecat cu inimi calde de nădejde, chiar siguranța, că în inimile tinerilor noștri dela institutele diecezane să sădește iubirea de limbă și biserică; că acești tineri, ești odată în viață, vor ști să se înalțe la ideale lucrând numai spre binele și folosul românmânizmului. De bunul Dumnezeu, ca aceste speranțe ale noastre să nu fie înșalate și că fiecare tânăr, eșit din acest institut, să nu scape din vedere viitorul poporului nostru care trebuie să trăiască în veci cu limba și datinile sale. Așa să fie! *Un oaspe.*

Bibliografie

Biblioteca pentru toți. Nr. 499. Bătrâneța. In „Biblioteca pentru toți“ a apărut în traducere cunoscuta lucrare filozofică a marelui savant *Elie Metchnikoff*, „Despre bătrânețe“.

Să știe ce resunet a avut scrierea lui *Metchnikoff* și mai ales Studiile sale asupra rațiunii omenești, apărute acum cinci ani. In ele savantul dela Institutul Pasteur din Paris se ocupă de cauzele bătrâneței și de rețeta prin care viața să poate prelungi și omul poate înlăiura greutățile și mizeriile unei bătrâneți chinuite.

Lucrarea tipărită acum în „Biblioteca pentru toți“ e o conferință a lui *Metchnikoff* în care singur autorul rezumă teoriile lui care au făcut atâtă zgomot. Espunerea simplă și pe înțelesul tuturor, face din această carte o admirabilă lucrare de popularizare științifică și adaugă încă un volum la bogata colecție de popularizări a „Bibliotecii pentru toți“. — Prețul 30 bani, de vânzare la mai toate librăriile din țară.

„**Biblioteca pentru toți**“ sărbătorește jubileul a cinci sute de numere apărute până acum. E un jubileu rar, nu numai la noi în țară unde nici o altă publicație literară similară n'a ajuns să înregistreze succese așa de frumoase, dar chiar în străinătate, în țările cu o mișcare literară neasemănat mai importantă ca cea dela noi.

Cine nu și aduce aminte de începuturile șovăitoare ale acestei biblioteci? Eșită din inițiativa talentatului și harnicului muncitor pe ogorul literaturii române *Dumitru Stăncescu* și cu concursul fostei case editoare *Carol Müller*, primul număr al ei a apărut acum treisprezece ani, fiind întâmpinat cu o vie simpatie în toate cercurile literare. Rând pe rând s'au publicat apoi numeroase scrieri originale românești și traduceri de pe capodoperile literaturilor străine.

Au venit apoi vremuri grele, nu numai pentru „Biblioteca pentru toți“ dir pentru literatura românească în genere. O criză literară complectă a tăiat avânturile editorilor și ani de zile ogorul literaturii române a fost pustiu. Lipsa de cetitori a ucis toate publicațiile mai de seamă de vremea aceea și scriitori — mulți puțini câți îi aveam — au fost împrăștiați în cercuri de activitate străine preocupăți de literatură. „Biblioteca pentru toți“ s'a resimțit și ea de această criză....

In timpul acesta „Biblioteca pentru toți“ trece în proprietatea cunoscutului librar *Bucureștean Leon Alcalay*, care se hotărăște să o continue cu orice sacrificii. Seria întreruptă pentru câțva timp, e reluată. Edițiile forțamente erau restrânse și câștigul nul. Noua casă editoare merge însă înainte în speranța unor vremi mai bune.

Înconjurându-se de colaboratori entuziaști și pricepuți, alegând cu îngrijire lucrările și publicându-le la intervale fixe, fără a ține socoteală de numărul mic al cititorilor „Biblioteca pentru toți“ s'a introdus în etul cu înțetul în masele mari de cititori devenind lectura lor de predilecție....

De astfel, succesul acesta nu trebuie să ne mire. Afară de cunoscuta publicație a lui *Reclam* din *Lipsca* nu cunoaștem multe biblioteci similare mai bogate și mai complecte ca aceasta. In numerele ei au apărut capodoperile literaturii naționale, tot ce s'a scris mai frumos în timpurile vechi și moderne. Au apărut apoi toate perlele literaturii străine, traduse cu îngrijire de literați cunoscuți...

Scrieri de toate genurile, pentru toate categoriile de cititori și pentru toate vârstele au apărut rând pe rând și au făcut din „Biblioteca pentru toți“ o adevărată enciclopedie populară care poate fi consultată cu folos de oricine.

Numărul 500 apărut acum coprinde o serie de biografii și portrete ale scriitorilor vechi români: *Enachiță Văcărescu*, *Veniamin Costachi*, *Anton Pann*, *Const. Negruzi*, *Carp* și *Antioh Cantemir*, de d. Th. Speranția.

Catalogul complect al acestei Biblioteci a se cere la Librăria editoare Leon Alcalay — București.

„**Luceafărul**“ Nr. 20 are următorul sumar: I. Borgia, *Prologul* (poezie). Dr. I. Lupaș, *Un centenar dela nașterea mitropolitului Șaguna*. Gh. Tulbure, *Mitropolitul Șaguna ca scriitor bisericesc*. Maria Cunțan, *Pentru lege* (poezie). Dr. I. Lupaș, *Audiența lui Șaguna la împăratul I. Bărsan*, *Sonet* (poezie). * * * Din corespondența lui Șaguna. I. L., *Un articol politic scris de Șaguna*. Vidu Rusmin, *La noi* (poezie). Vasile Stoica, *Pornește-acum*... (poezie). *Pompiliu Popa*, *Din popor* (poezie). Dări de seamă: Dr. I. Lupaș: *Mitropolitul Andrei Șaguna — monografie istorică* (E. Hodoș). Gh. Tulbure: *Activitatea literară a mitropolitului Șaguna* (T). *Cronică*, *Cursurile de analfabeți*. † *George Mocianu*. † *Gh. Kernbach*. Știri. — *Poșta Redacției*. — *Bibliografie*. *Ilustrațiuni*: Casa în care s'a născut Șaguna (Mișcolț, Ungaria). *Andrei Șaguna la venirea sa în Ardeal ca vicar general*. Șaguna pe la anul 1864. Șaguna pe la anul 1870. O audiență în Burgul din Viena.

Înștințare

La biserica din Dalboșeț făcându-să de nou tronurile, stranele canturilor și toate scaunele, cele vechi și adecă **2 tronuri, 2 străni și 43 scaune** (jețuri) să află de vânzare.

Epitropia parohială

AVIZ!

Am onoare a recomanda mult stimatelor Dame Atelierul meu bogat în **pălării, blouse, rufe și altele** în cele mai moderne soiuri.

Costume pentru dame să pot confecționa, după procurare, în timpul cel mai scurt, cu preț foarte moderat.

Cu deosebită stimă

Gál Helén

(Strada principală, în casa Brancovici.)
3-3 [2]

„Minerva“

Compactor **Vasilie Damian**

Caransebeș, în edificiul institutului teologic-pedagogic.

Primește spre efectuare tot soiul de legături dela cea mai fină până la cea mai luxoașă; anume **Evangelii** simple și în lux, cartea donatorilor sf. biserici, protocoale, cărți de biblioteci, cutii etc., cu prețuri foarte moderate.

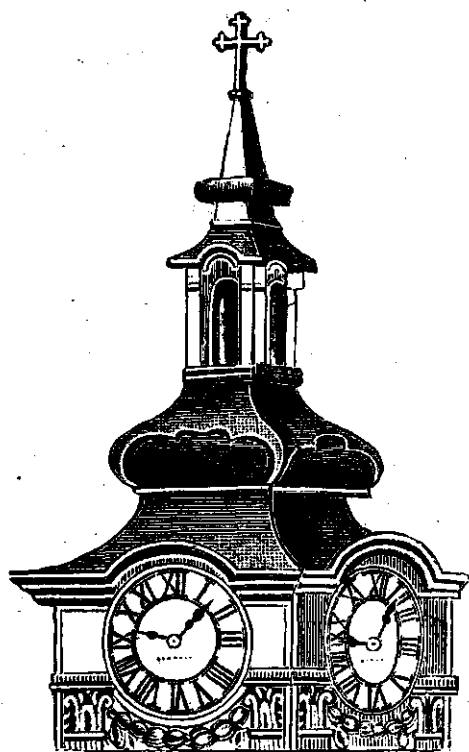
Pentru biblioteci bisericesti și populare fac prețuri foarte reduse.

Cu deosebită stimă

Vasilie Damian

legător de cărți.

4-10 [3]

OROLOAGE

pentru turnuri bisericesti

în executare solidă precum și reparatura acestora prevede sub garanție

Friederic Grochowina

orologier și mehanic

în **Caransebeș**.

Casa institutului pedag.-teol. diecezan **Telephon 31**

11-26 [1]